
Соціальна сфера: виклики та детермінанти розвитку

УДК 316.4»737»

Бережний Я. В.

к.держ.упр., головний консультант відділу соціальної стратегії
центру економічних і соціальних досліджень
Національний інститут стратегічних досліджень
м. Київ, Україна

ВИКЛИКИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Україна декларує свою соціальну спрямованість і заявляє високі соціальні зобов'язання перед громадянами. Проте не здатна структурувати соціальне середовище для задоволення інтересів громадян [4]. Виникнення гострих, не передбачуваних (кризових) ситуацій викликає розгубленість у діях службовців та управлінців [3]. Спостерігається перманентна відсутність відповіді на виклики управління у соціальній сфері. Серед них ключові такі:

- планування сталого розвитку. Загострення міжнародних соціальних і екологічних проблем у світі спонукали міжнародну спільноту до пошуку економічних, а також інших шляхів, спільного подолання крайньої бідності та загострення нерівномірного розвитку країн. Відтак на рівні ООН просувається ініціатива «Цілей розвитку тисячоліття до 2015 року» (2000) і наступних «Цілей сталого розвитку до 2030» (2015), що ґрунтуються на «Декларації тисячоліття ООН» (2000), схваленій державами-членами ООН.

Україна учасник ініціативи та робить спроби досягти визначених цілей [2]. Цілі мають проблемний характер. Основним комплексним механізмом з реалізації спільних зусиль вбачається побудова «good governance», що передбачає запровадження стратегічного планування та управління розвитку. У більшості випадків йдеться про планування соціально-економічного розвитку шляхом середньострокового бюджетного планування

(medium term budgetary framework). Практику поширює Міжнародний валютний фонд.

В ЄС — реалізується як Програма стабільності та зближення (Stability and convergence programmes, 1996 і 2009). Вона полягає у складанні плану бюджету держав на кілька років уперед з урахуванням низки цільових індикаторів і прогнозу економічного розвитку країни на основі наявних ресурсів та/або їх заощадження у майбутньому. Спроби запровадити такий механізм в Україні здійснювалися кілька разів поспіль з 2001 року, проте до цього часу вони не досягли бажаного успіху, управлінську технологію належно не застосовано;

- високі міжнародні соціальні зобов'язання уряду. У більшості держав функціонування моделей соціального захисту відбувається почасти інерційно під впливом моделей провідних держав світу. У Європі до такої моделі належить конструкт закладений у Європейській соціальній хартії Ради Європи (1961, уточнена 1996) і Соціальній хартії ЄС (1989, уточнена 1991). Україна з 2006 року декларує прагнення досягти визначених стандартів соціальних прав першої і сподівається відповідати нормам другої у випадку приєднання до ЄС. Зокрема — ратифікувала Соціальну хартію із застереженнями та є повноправним учасником низки попередніх (до 1961) конвенцій ООН про дотримання прав працюючих. В Угоді про асоціацію України і ЄС Україна зобов'язується координувати свою соціальну політику з політикою ЄС (Глави 6, 21-25).

Натомість механізму досягнення високих соціальних вимог ні хартії Європи, ні чинні щодо їх реалізації в Україні закони не пропонують. Зі здобуття незалежності сформовано дилему для уряду щодо параметрів встановлення справедливого балансу між європейськими соціалістичними стандартами і спроможностями української економіки;

- нові інформаційні потоки. Динамічний розвиток електронних систем і мереж прискорює генерування різнопланової інформації та інформаційного «сміття». Масштаб даних значно перевершує фізичні спроможності службовців та управлінців до їх лінійної обробки. Наприклад, у світі кожного року кількість інформації на одну людину зростає на 28-30 %. На цей час, кожен споживає у 5 раз більше інформації ніж 20 років тому [5]. Виникає і постійно підтримується загрозлива інформаційна асиметрія в управлінському та соціально-економічних середовищі. Урядовці фізично не розуміють природу процесів, що відбуваються у власних суспільствах і економіках [1].

Виникає явище неспроможності держави та розгортається соціальне напруження. Запровадження будь-яких реформ лише додає невизначеності та сприяє безвідповідальному ставленню управлінців до роботи. У цьому контексті якість управління стає залежною від здатності органами державної влади здобувати повноту інформації шляхом застосовування систем і алгоритмів обробки т. зв. «великих даних» для різних соціальних підсистем, ринків, галузей тощо. Зокрема мати належний рівень аналітичних навичок і вмінь до фахового опрацювання нової інформації та її використання у процесі формування і реалізації державної політики.

Також зростає роль швидкості обміну інформацією. Зі швидкістю генерування інформації потреба у застосуванні низки новітніх соціальних і управлінських технологій стає вкрай важливою. У першу чергу, технології обробки «великих даних» пов'язані із захистом даних, повсюдного обліку, правами власності, аналітичними системами та технологіями для управління.

На сьогодні, фізичні та організаційні можливості державних службовців та управлінців в Україні обмежені традиційними підходами.

Відповідь на ці виклики спроможна стати фундаментом для досягнення тривалої соціальної стійкості в Україні і належного соціального урядування.

Список літератури

1. Бережний Я. В. Державне управління в умовах інформаційної асиметрії на внутрішньому ринку після кризи / Я. В. Бережний // Збірник наукових праць ДонДУУ: Серія «Державне управління». — Донецьк: ДонДУУ, 2012. — С. 22-28
2. Цілі сталого розвитку та Україна. Офіційний «Урядовий портал». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
3. Україна після коронакризи — шлях одужання: тези аналітичної доповіді / Я. Б. Базилюк, С. В. Ковалівська, О. О. Коломієць, О. В. Собкевич [та ін.] / за ред. Я. А. Жаліла — К.: НІСД, 2020. — 35 с.
4. Яценко Л. Д. Профспілки в Україні та нові виклики сучасному профспілковому руху / Л. Д. Яценко // Аналітична записка. Серія «Соціальна політика», № 13. — К.: НІСД, 2020. — 12 с.
5. Hilbert, M., López, P. (2011). «The World's Technological Capacity to Store, Communicate, and Compute Information», Science, vol. 332, pp. 60-65